

ÂŞIK HÜSEYİN ARAŞTIRMALARINA KATKILAR II
ÂŞIK HÜSEYİN'DEN HİKÂYELİ AĞITLAR - TAŞLAMALI AĞIT -
ATIŞMALI ÂŞIK SINAMASI
Contributions to Researches on Asik Huseyin II
The Elegies by Asik Huseyin

Erman ARTUN*

Özet: Bu çalışmada Âşık Hüseyin'e dair çalışmalara katkı sağlanmaya çalışılmış; bu sebeple öncelikle söz konusu âşığın kim olduğu anlatılmış daha sonra ise ağıtları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Âşık edebiyatı, Âşık Hüseyin, ağıt.

Abstract: *In this study, it has been tried to contribute to studies on Asik Huseyin; therefore it has firstly been given information about him and then it has been evaluated on his elegies.*

Keywords: *Asik literature, Asik Huseyin, elegy.*

Âşık Hüseyin Hakkında Birkaç Söz

Âşık Hüseyin'in yaşamı ve şiirleri hakkında yıllarca farklı bilgiler yayınlandı. Âşık Hüseyin'in nereli olduğuna ait bilgiler net değildi. Bu yanlış bilgiler âşığın şiirlerinin karışmış olmasından ve derleme yapılan kişinin eksik bilgilendirmesinden kaynaklanmıştır.

Son yıllarda yapılan çalışmalardan sonra Âşık Hüseyin Tenecioğlu'nun aslen Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesi Erçene köyünden olduğu anlaşıldı. Âşık Hüseyin sazı sözü dinlenir bir âşıktı. Askerliği bitirdikten sonra köyüne gitmedi. Merkezi Cebelibereket ile Bahçe ilçesinin çevresi olmak üzere Gavurdağları'nda köy köy gezerek, olaylara göre türkü yakarak ömrünü geçirdi. Âşık Hüseyin gezer âşıktır. Gavurdağları'nda Çukurova'da gezerek, görerek, duyarak söylemiştir. Amanos dağları ve Gavurdağları'ndaki köy ve aşiretleri gezen Âşık Hüseyin'in türküleri yaygın olarak söylenmektedir. Âşık Hüseyin'in hayatı daha çok Osmaniye-Gaziantep-Kahramanmaraş üçgeninde geçmiştir (Erkoçak, 1982:20-23).

* Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü.

Âşık Hüseyin gençliğinde Çukurova'ya yani Kadirli'nin köylerine yerleşir ve bu yörede kalır. Bir daha da memleketine dönmez. Âşık Hüseyin'in 19. yüzyılda doğduğunu, 1950'li yıllarda Çukurova'dan tekrar köyü Erçene'ye göçüp gittiğini söylerler. Âşık Hüseyin, genellikle yaşadığı çevrede tanınmış kişilerin ölümüne ağıtlar, hoşuna giden güzelleri överek âşıklığını sürdürmüştür (Erkoçak, 1982:20-23).

Doğan Kaya, "Âşık Hüseyin'in XIX. yüzyılda yaşamış muhtemelen 1930 yılında 80-90 yaşlarında vefat etmiş, gezgin bir âşıktır" diyor (Kaya, 2001: 411-432).

Âşık Hüseyin'le ilgili çeşitli kaynaklarda birbirini tamamlayan bilgilere rastlıyoruz (Artun, 1996: 28-31-54; Karaburç, 2007: 47-55; Davutluoğlu, 1982: 25-26; Erkoçak, 1982:20-23; Kaya, 2001: 411-432).

Âşık Hüseyin'in Ağıtları

Ağıt terimi ile bir törene bağlı olsun olmasın, acıklı bir olayı konu alan ve metni de bu olayı hatırlatmaya, bütün yoğunluğuyla yaşatmaya elverişli türkülerin bütünü anlaşılmaktadır (Boratav, 1982: 444). Ağıtlar insanlığın ortak acısını canlı şekilde anlatan edebi metinlerdir. Ağıt, bir ölüm üzerine belli bir geleneğe uyularak yapılan törenlerde yakılmış ve söylenmiş bir de böyle bir törende yakıldığı halde daha sonra da hatıralarda yaşayan türkü olarak iki anlama gelir (Boratav, 1982.II:471).

Ağıt yakmanın Türk toplumunda çok eski bir geçmişi vardır. Eski Türklerin üç önemli töreni vardır. Bunlar "sığır", "şölen" ve "yuğ"dur. İslâmiyet'ten önceki dönemde ünlü bir kişinin ölümünden sonra yapılan ve yuğ adı verilen dinsel yas törenlerinde "sagu" denen şiirler söylenirdi. Bu şiirlerde ölünün iyilikleri, yaşarken yaptığı işler anlatılırdı. Bugün elimizde ünlü yiğit Alp Er Tunga için söylenmiş bir sagudan parçalar vardır.

Sözlü gelenekte gerek töreni gerekse çağrılan metni ve onun ezgisini adlandırmak için özel deyimler vardır; ancak bu deyimlerde bir anlam kesinliği yoktur. Ağıt yerine kimi zaman acıklı türkü, deme, bozlak, gelin ağıtı, gelin yası, ölüm acısı gibi deyimler de kullanılır (Boratav, 1982 : 444). Ağıtlar acı bir olayın özellikle de ölüm olayının ardından söylenen türküleridir.

Kişi ya da topluma acı veren her konu, ağıt konusu olmuştur. Ağıtlar incelendiğinde, ağıt söylemenin temel noktasını ölüm kavramının oluşturduğu görülmektedir. Türk kültürü içinde defin, yas ve ağıt söyleme geleneği birlikte var olmuştur. Defin, yas ve ağıt törenleri İslâmiyet öncesinde uygulanan şekil ve inanç biçiminin, İslâmiyet'le sentez oluşturarak varlığını koruduğu dini geleneklerdir (Uludağ, 1988:472).

Ağıtların içeriği ve ezgisi toplumun ortak yaratma gücüyle zenginleşir. Bazılarının hangi kişi ya da olay için ve kim tarafından söylendiği bilinse de ağıtın

temelde sözlü bir gelenek olması ve ağızdan ağza geçerek yayılması nedeniyle bu bilgiler hiçbir zaman kesinlik kazanamamıştır. Bu yüzden ağıtların yarı anonim folklor ürünleri arasında sayılması gerekir (AB, 1987, C.1 : 188).

Türkülerin bir kısmı konu itibarıyla ağıttır. Bu durum ağıtların zamanla türkü haline dönüştüğünü göstermektedir. Kıtaların arasında bazı âşıkların şiirlerinden, türkülerinden parçalar bulunan ağıt örnekleri de vardır. Ağıt bir nazım biçimi değil, bir nazım türüdür (Kudret,1980:265).

Ağıtlar belli bir ezgiyle söylenir. Ölüm, acı vb. konularda söylenen türkülerle benzeşirler. Ancak ezgileriyle ayrılırlar. Ağıtlar hece vezniyle söylenmekte ve mâni, koşma, türkü, destan şekillerinde olmaktadır. Ağıtlar çeşitli yörelere göre 7, 8, 11 li hece ölçüsüyle söylenirler. Bazı yörelerde ağıt, ezgiyle mani kıtalarının art arda gelmesiyle söylenir. Bazı olaylar üzerine yakılan ağıtlar önce türkü haline gelir, ninni ezgisiyle ninni şeklinde de söylenir.

Ağıtlar, eski ayin karakterli dinî törenlerin birer kalıntısıdır. Ağıtların icrası cenaze, evlenme, askere yollama gibi geçiş dönemleri sırasında olmaktadır. Ağıt söyleme geleneği kültürel değişim ve gelişime göre incelenmelidir. Sözlü kültürde yaşayan ağıtlar çağlar boyu değişerek günümüzdeki şeklini almıştır. Değişen, gelişen toplumla birlikte ağıtların da değiştiğini gözlemleyebiliriz. (Görkem, 2001:16).

Ağıtlara yas adı da verilir. Ölünün arkasından yakılmasının yanı sıra gelin çıkarırken, kına yakılırken, asker uğurlanırken de ağıt söylenir. Önceleri yalnızca ölümlerin ardından söylenen ağıtlar çeşitli konularda söylenmeye başlanmıştır. Zamanla dünyanın faniliği, ömrün kısalığı, ihanet, kıskançlık, sadakatsizlik, feleğe sitem de ağıta konu olmuştur. Yurdun istilâ görmesi, kaybedilen toprakların uyandırdığı acı, ağıt yakılan konular arasında yer almıştır. Zelzele, yangın, sel gibi afetler ağıtla dile getirilmiştir.

Genç yaşta dul kalan kadının sıkıntıları, kına yakma törenlerinde baba evinden ayrılmanın hüznü, yavrusunu kaybeden anneler, geyikler, koyunlar ve leyleklerin başlarına gelen olaylar vd. ağıtların içeriğine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Evlenme törenlerinin belli bir yerinde geline kına yakarken yapılan birtakım işlemlerle söylenen türkülere -tümüyle- “gelin ağıtı”, “gelin yası” denir. Aslına bakılırsa bunlara vesile olan olaylarda ölüm acısı niteliğinde bir yön yoktur. Yalnız iki vesilede, ölüm ve evlenme hallerinde, ağıt bir tören ögesi olur (Boratav, 1982: 444).

Kına gecelerinde ve düğünlerde de gelin ağlatmak için ağıtlar yakılmaktadır. “Kız ağıtı, gelin ağıtı, ağıt havası, gelin ağlatma havası, gelin savusu, savu sağnık, gelin türküsü, gelin yası ve okşama” adı verilen ağıtlardır.

Ölüm acısı yerine ayrılık üzüntüsü vardır. Gelin ağıtları gelinin ağzından ya da yakıcıların ağzından söylenir (Şenel, 1988:473).

Ölüm Dışı Ağıt Yakma Geleneği

Ağıt söyleme geleneği çok yaygındır. Bazı âşıklar, toplumu derinden sarsan olaylarla ilgili "destan"lar yazarlar. Düğünlere "kınacı" giden âşıklar, meraklıların isteklerini yerine getirmek için, saz eşliğinde yörenin çok bilinen ağıtlarını söylerler.

Düğünlerde kına gecelerinde söylenen ağıtlar kına ağıtı olarak bilinir. Kına ağıtları, baş övme, duvak ağıtları, gelin alma ağıtlarıdır. Düğünlerinde kına gecesinde, geline kına yakarken söylenen ağıttır. Kına ağıtları, tıpkı ölüm ağıtları gibi belli bir tören unsuru taşıyan ağıtlardır. Bu ağıtlarda, ölüm ağıtlarındaki gibi bireysel ağıtlara rastlanmaz.

Âşık Ağıtları

Âşıkların yaktıkları ağıtlar önemli yekun tutmaktadır. Bir bölümü anonimleşmiş bir bölümü günümüze gelmiştir. Âşık Hüseyin'in ağıtları da aslı korunarak günümüze gelmiştir.

Âşık Hüseyin'in Haççe Gelin Ağıtı

Âşık Hüseyin'in bu ağıtını Mehmet Erkoçak'ın, "Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları", yazısından aldık (Erkoçak, 1982:20-23).

Âşık Hüseyin, Kahramanmaraş'ta bir düğüne gitmiştir. Herkes Âşık Hüseyin'i tanır, sevgi gösterisinde bulunurlar. Düğünde oyunlar oynanır, halaylar çekilir. Sıra gelinci gitmeye gelir. Kınacılarla birlikte kız evi mutlaka âşık isterler. Buna en uygun âşık da Âşık Hüseyin'dir. Çünkü Âşık Hüseyin kızın geleceği memlekettendir.

Âşık Hüseyin'in gittiği düğünün gelini Elbistan'dan geleceği için Âşık Hüseyin kınacılarla beraber Elbistan'a gider. Kız evi tarafının isteklerine göre çalar söyler, dinletir. Uyku vakti gelir, yatarlar. Sabah herkes düğün heyecanıyla kalkar. Kuşluk vaktidir. Gelin olacak kız daha kalkmamıştır. Akşamdan kınası yakılan Haçça kızın uyuduğu sanılmaktadır. Haçça kızı uyandırmak için yanına giren kadından bir çığlık yükselir. Haçça uyumuyor kınası yakılıp yattıktan sonra yatakta ölmüş, taze vücudu soğumuştur. Bunun üzerine oğlan tarafı geline, gelmesin diye, bir atlı ile haberci gönderir. Haberci ile sağmen yolda karşılaşır. Haberci: Siz sağ olun, gelin öldü der gelen sağmenlere.

Buraya gelmişken cenazeyi gömelim, diyerek kız evine gelirler. Hatta kızın, birde Feride adında küçük bacısı vardır. Cenaze hazırlanır. Haçça kızın

babası önceden kınacı gelen Âşık Hüseyin'e: Âşık, bu kızıma bir ağıt söylersen sevinirim der.

Âşık Hüseyin cenazenin başına oturup şunları söyler:

Maraş'tan çıktı gelinci
Aksuya da indi mola
Ne vefasız yalan dünya
Hatça'mı götürdü mola

Sağmen gedikten aşmadı
Düğün yemeği pişmedi
Gurban olam Gadir Mevlam
Kına çabıdın çeşmedi

Sağmen gelir tüte tüte
Ben görmedim böyle hata
Hatça kız da can veriyor
Ağ kolların ata ata

Sağmen tepelerde gezer
Beş katip de çeyiz yazar
Hatça kızdı soyka kaldı
On altınlık sırma izar

Elinde gümüş bardağı
Dolanır gelir çardağı
Varın söylen güvey beye
Boş beklemesin gerdeğı

Sağmen gelir toza toza
Ben görmedim böyle kaza
Hatça kızda can veriyor
Ala gözü süze süze

Ağlar gözüm söyler dilim
Ben görmedim böyle ölüm
Soyka kaldı Hatça kızdı
Yedi halı on beş kilim

Evinin uğru sokulu
Feride hanım vekili
Hatça gelin ollum deyi
Akşamdan kesmiş kekili

Âşık Hüseyin der yanar mı
Öldü dersem el kınar mı
Varın söylen Hatça kız
Boş sağmen geri döner mi

deyip kesti kızın babası: Âşık bu sözlerin üstüne ben, iki cenazeyi bir çıkarırım, dedi.

Kızın babası sağmene: "Hatça'yı gömün, kızım Feride'yi onun yerine götürün" der.

Sağmen Feride'yi gelin olarak alıp gider.

Âşık Hüseyin'in Avşaroğlu Ağıdı

Âşık Hüseyin'in bu ağıtını Mehmet Erkoçak'ın, "Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları", yazısından aldık (Erkoçak, 1982:20-23).

Âşık Hüseyin günlerden bir gün yine memleketi olan Elbistan'a oradan da daha yukarılara Göksün, Afşin taraflarına gitmiştir. Yolu geri döndüğünde Atlas köyüne uğrar. Atlas köyünde "Avşaroğlu" derler yiğit bir eşkiya vardır. Bilinmez nedendir, dağlara çıkmış, düşmanlarına, haksızlara, zulmedenlere karşı bir ömür savaşmış, zayıflara, haksızlığa uğrayanlara arka olmuştur. Onun yaşadığı devirlerde, devlet zayıf, haklının hakkını koruyacak bir kuvvet yoktur. Eşkiyaya karşı, bir başka eşkiyanın çıktığı devirdir.

Günün birinde ecel "Avşaroğlu" nu da yakalar. Avşaroğlu düşmanlarının tuzağına düşer. Vurulur, kan kaybetmekte olduğu için kimseye haber verememişler. Avşaroğlu kan kaybından ölür. Avşaroğlu'nun ölümü onu sevenlerini mateme boğar. Avşaroğlu ölünce köyünde misafir olan Âşık Hüseyin "Avşaroğlu" na aşağıdaki ağıtı yakar:

Sabah ile kalktın da uğrun hayroldu,
Takipçiler geldi bil Avşaroğlu
Jandarmalar kol kol oldu dağıldı
Yekin mavzerini al Avşaroğlu

Sırma aba giyerdin dalma uygun
Eşkiya olanlar yatarını baygın
Kaşınan kirpikler gözüne uygun
Alkaş'da bir idin kul Avşaroğlu

Üç kor fışeği de ne hoş dizerdin
Aslan gibi dağ başında gezerdin
Bir hücumda bir orduyu bozardı
Şimdi tutmaz oldu kol Avşaroğlu

Âşık Hüseyin'im sinem deldiler
Gün doğmadan öldüğünü bildiler
Nazlı nişanlısın elden aldılar
Gezme bu dünyada öl Avşaroğlu

Sosyal Olaylar Üzerine Yakılan Ağıtlar

Ağıt söyleme geleneğinde sosyal olaylar üzerine söylenen ağıtlar önemli yer tutar. Bu ağıtlar genellikle askerlikle ilgilidir. Askere yollanan kişinin arkasından duyulan üzüntü bu ağıtlarda içten söyleyişlerle dile getirilir. Ayrıca; hastalık, ayrılık, kayıp kişiler, çekilen acılar, evlenme izni vermeme, boşanma, toplumu ilgilendiren her tür olayla ilgili ağıtlar yakılır.

Âşık Hüseyin'in Sıtma Ağıtı

Âşık Hüseyin'in bu ağıtını Mehmet Erkoçak'ın, "Unutulmuş Güney İlleri Ağıtları", yazısından aldık (Erkoçak, 1982:20-23).

Konargöçerlerin Uzunyayla'ya, Tomarza'ya, Meryemçil Beline, Göksun'a gittiği devirlerde, Çukurova ile yaylalar arasında gidip gelen bir aile vardır. Bu aile yayladığı yerleri, tatlı günlerini, sürülerini otlattığı yerleri artık göremeyecek duruma düşmüştür. Bilinmez nedendir, her yaz geldikleri, kendilerini Çukurova'nın sıcağından uzaklaştıran yaylalarındaki komşu göçerler veya yerli tanıdıklarıyla düşman olmuşlardır. Bu düşmanlık aileden bir erkeği almıştır. Konar göçerlere, artık yaylanın havası huzursuzluk vermektedir.

Aylar geçer Çukurova'ya inerler. Kışı yine her zamanki gibi geçirirler. Baharda koyunlar kuzular, sürü sayısını artırır. Mart, Nisan Mayıs ayları derken yaz gelip çatar. Çukurova'nın sarı sıcağı vardır. Sineği vardır. Çukurova'da su da boldur. Çeltik bataklıkları, Çukurova'nın kara sineği, sivrisineklerinin arayıp da bulamadığı yerdir. Kadırlı'nın çeltiği meşhurdur. İşte bu aileden Kadırlı'nın çeltiklerinin bulunduğu yere yakın bir yerde yazı geçirmek mecburiyetindedirler. Çünkü yaylada düşman vardır. Karar verir aile reisi, bu yaz artık yaylaya gidilmeyecektir. Kan davasının devam etmesinden korkmaktadır.

Fakat aile kendilerinin daha korkunç bir düşman beklemekte olduğunun hatırlamamıştır. Burada sivrisinekler, sıtma hastalığı taşımaktadır. Sivrisinekler kulak diplerine gelerek emmi, emmi, emmi diyerek vızıldadıkları zaman gelir çatar. Sinekler elleri, ayakları ısırarak yara yapmaya geceleri tatlı uykudan uyandırmaya başlar. Günün birinde aileden iki çocuk yatağa düşerler. Yaz gününde üşüyorlar, yorgan örtünce yanyorlar. Sıtma hastalığına yakalanmışlardır. Sararırlar, solarlar. Çare bulunamaz. Doktor, ilaç yetişmez. Çünkü herkes hastadır. Sonunda konargöçer aileden iki yavruyu sıtma alır götürür. Konargöçerlerin feryadına Âşık Hüseyin şahit olur. Olayı öğrenir.

Konargöçerlerin aile reisi, Âşık Hüseyin'e hitaben: "Yaylaya düşmandan kaçtığımızdan gitmedik. Burada görünmez düşman iki kişiyi aldı. Düşmanın karşısında olursan kendini savunursun. Bu hastalık düşmandan daha zalim geldi bize. Artık yayladan geri kalamam. Hiç olmazsa karşıdaki düşman bizden birini öldürürse, biz de onlardan öldürürüz" diyerek yaylaya göçme kararı verir

Âşık Hüseyin bu duruma ağıt yakarak aşağıdaki türküyü söyler:

Çek oğlum göçü göç olsun
Bu da bize bir suç olsun oy
İki gardaş birde bacı -vay olsun-
Beni de koyun üç olsun

Neni de oy neni de oy neni de oy

Bizim yayla safi çiçek
Kalk yavrum yaylaya göçek oy
Emmi dayı gerek oldu -vay yavrum-
Yavrulara kefen biçek

Neni de oy, neni de oy, neni de oy

Adana'nın bayırına
At örkledim çayırına oy
Ünü büyük Güveloğlu -vay yavrum-
Kefin salmış hayırına

Neni de oy, neni de oy, neni de oy

Tavladaki bağlı atlar
Böğrüşür gelir inekler oy
Alır yaylaya giderim oy
Sehilde komaz sinekler

Neni de oy, neni de oy, neni de oy

Hüseyin'im belim büküldü
Kolum kanadım söküldü oy
İki mevta bir yunurken -vay yavrum -
Gözlerimden kan döküldü

Neni de oy, neni de oy, neni de oy

Âşık Hüseyin'in Yörük Osman Ağa'ya Yaktığı Türkü ve Taşlamalı Ağıt

Âşık Hüseyin'in bu taşlamalı-takılmalı ağıtını Osman Taştan'dan aldık.
Derleyen: Ayhan Karakaş, Kaynak Kişi: Osman Taştan, 1946, Yüksekokul,
Emekli, Azaplı/Kadirli/Osmaniye

Yörük Osman, Osmaniye'nin Toprakkale ilçesinden zengin bir aşiret reisidir. Yörük Osman, Âşık Hüseyin'e, kendisine bir türkü söylemesi karşılığında iki tosun (öküz) vereceğini söyler. Âşık Hüseyin de şu türküyü söyler:

Osman Aşam bölgesi şu Toprakkale
Şeref şöret coşar sellerin senin
Her yerde söylenir düşmüşsün dile
Yavuz aşiretin ellerin senin

Yörük Osman devran sürer düzlükte
Atları yarışır yeşil sazlıkta
Davar koyun bak develer sazlıkta
Yayılr sürüler malların senin

Senden bir emirsiz düğün çalınmaz
Oğlan evlendirip gelin alınmaz
Koyduğun tutan boşa salınmaz
Uzatsan yetişir ellerin senin

Toprak kale kışla yurdun var
Biner dönüm arpa buğday darın var
Ne manzaran bir seyrangâh yerin var
Uzanır her yana çöllerin senin

Beş yüz inek sağılıyor hasından
Mor koyunlar süt taşırır tasından
Vaaldaşır yatılmıyor sesinden
Ördekler kaz dolu göllerin senin

Âşık Hüseyin türküyü söyler; ama Osman Ağa öküzleri vermez. Âşık Hüseyin, Osman Ağa'ya kızar ve türküyü şöyle devam ettirir:

Ezel ezelinden bir ikrar verdin
Nolur ikrarında dur Osman Osman
Verdiğin tosunlar tordur gitmiyor
Nolur arkasından sür Osman Osman

Acı söyler yüreğini yakarırım
Yol karanlık ben yolundan ürkerim
Boynun eğri ben devenden korkarım
Deveyin havuduna gir Osman Osman

Ağalar yanında seni güldürdüm
Asaletin her yerlere bildirdim
Verdiğin tosunu mundar öldürdüm
Gızıp üleşine ür Osman Osman

Toplanmış ağalar meclise uyuk
Senin gibi merkebi dışında goyuk
Asaletin belli kulağın büyük
Darılma sözüme zır Osman Osman

Yaz gelir aşiret yaylaya göçer
Gelen geçer çadırından yer içer
Bir yandan kervanın Halep'e geçer
Her tarafa işler yolların senin

Âşık Hüseyin'im ettim Osman Ağa medhini
Osman Ağa sürdürür saltanatını
Şahlandırır al küheylan atını
Karşılar yiğitler kolların senin

Meğer yalan imiş verdiğin sözün
Ağalar yanında gara olsun yüzün
Bir karıştan fazla geliyor ağzın
Kuruttun göçeği dur Osman Osman

Arapça söylerim adını imar
Sabahınan kalkar eylerim tımar
Sırtına yakışır bir acar semer
Çekmen mi odunu tor Osman Osman

Der Hüseyin'im sözüm burada biter
Ataşın yanmadan dumanın tüter
Namusun var ise bu sana yeter
Gezme şu dünyada öl Osman Osman

Derleyen: Ayhan Karakaş, Kaynak Kişi: Osman Taştan, 1946, Yüksekokul, Emekli, Azaplı/Kadirli/Osmaniye

Âşık Hüseyin'in Hüseyin Ağa'ya Ağıtı

Andırın düzünde parlar konağı
Havluda beslenir yaslı bineği
Dn s e k i z deve yüzaltmış ineği
Can satın almıyor mal Hüseyin Ağa

Hükümete varınca koç gibi sözü
Konurda yayılır kınalı yozu
Durmayıp ağlıyor Çerkez in kızı
On uda öylece bil Hüseyin Ağa

Düşmanın varise alsana hisar
Altında kıratı yel gibi eser
Sana sebep olan şol Çukurhisar
Ordanda kesildi yol Hüseyin A'g'a

Uyduran oğlum derde bilmedin plan
Bin kıratmada dağları dolan
Ettiğin ağalıklar hep oldu yalan
Onu da öylece bil Hüseyin Ağa

Dalında yamçısı ayakta çizme
Düşmanın varise yalnız gezme
Şöyle can verirken gözlerin süzme
Bir tutam kalmamış bel Hüseyin Ağa

Âşık Hüseyin derde hitamım bitti
Bir daşın ardından Uç silah öttü
Kınaman komşular vadesi yetti
Bunuda böylece bil Hüseyin A'ga
(A. A. 4)

KELİMELER:

Andırın: K.Maraş'ın bir ilçesi.

Havluda: Avluda.

Bineği: Atı.

Konurda: Bir dağ adı.

Yoz: Koyun sürüsü.

Yamçı: Keçeden yapılmış büyük yağmurluk.

KAYNAK KiŞi: Hamza Sarı, Yukarıbozkuyu, 67, Evli, Okur-Yazar,
Çiftçi, Kadiri —Yukarıbozkuyu köyü, 1933, Kenti i s i.

Âşık Hüseyin ve Divan-ı Harpte Binbaşı Tahsin Ağıtı

Âşık Hüseyin'in bu ağıtını Mehmet Erkoçak'ın, "Unutulmuş Güney İlleri
Âşıkları", kitabından aldık (Erkoçak, 1982: 20-23).

Askerlik çağına kadar köyünde yaşamış olan Âşık Hüseyin, askere giderken nişanlanmıştır. Birinci dünya savaşından önce asker olarak gittiği yer Gaziantep'tir. Âşık Hüseyin askerde iken, bir gün köyünden mektup gelir. Mektupta, nişanlısının başkasına verileceği, kendisine verilmekten vazgeçildiği yazılmaktadır. Âşık Hüseyin bunun üzerine askerlik yaptığı yerden kaçarak köyüne gelir. Kimseye görünmeden nişanlısını alarak kaçar. Amacı, nişanlısı ile birlikte Halep şehrine geçmek, orada yerleşmektir. Fakat kendisinin kaçtığı birliğinde belli

olur, her nasılsa yakalanır. Nişanlısı elinden alınır. Babasına teslim edilir. Kendisine yardımcı, üç arkadaşı ile beraber Divan-ı harbe verilir. Mahkeme Antep'te yapılır. Mahkeme bunların idamına karar verir darağacı kurulur. İdam gömleklere giydirilir. İlk önce âşık Hüseyin'in asılması istenir. Âşık Hüseyin'e son sözünün ne olduğu sorulur.

Âşık Hüseyin: "Sazımı bana verin, son sözümü söyleyeyim" der. Sazını eline alır ve şu türküyü söyler:

Akşamdan kaçanı erken tutarlar
Suçu olanı mahpushane atarlar
Ben ölürsem nişanlımı satarlar
Nolur Tahsin Beyim kıyma canıma

Eleman efendim elden al beni

Şeytana uydum da bilmeden kaçtım
Oğlunu öldürdüm ocağına düştüm
Gel öldür efendim bu candan geçtim
Kıyma Tahsin Beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Anteb'in etrafı şol yüce dağlar
Sılada sevgilim ah çekip ağlar
Sizde himmet eylen ağalar beyler
Nolur Tahsin Beyim kıyma canıma

Eleman efendim elden al beni

Şu yalan dünya'da gülmedi aynım
Tepemde kurudu kan ile beynim
Kaldırılmış kılıncı hazırdır boynum
Kıyma Tahsin Beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Şu yalan dünyada murat almadım
El uzatıp gonca gülün dermedim
Sılada nişanlım düğün kurmadım
Kıyma Tahsin Beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Kendiri görünce kırıldı dizler
İçerime kondu ateşten közler
Minnetçi geliyor gelinler kızlar
Kıyma Tahsin Beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Anam yok ki başucumda ağlasın
Babam yok ki yaralarım bağlasın
Nişanlım yok ki gönlüm eğlesin
Kıyma Tahsin Beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Âşık Hüseyin'im gezdim yoruldu
Gözüm bağlı dar ağaca sarıldım
Evvel ölü idim şimdi dirildi
Kıyma Tahsin beyim tatlı canıma

Eleman efendim elden al beni

Âşık Hüseyin son söz olarak bunları söyleyince cezayı veren Binbaşı Tahsin Bey her üçünü de af eder.

Âşık Hüseyin'in Âşıklığının Sınanması: Atışmalı Muamma (Âşık Feymani Anlatması)

Âşık Hüseyin'in bu ağıtını Âşık Feymani'den aldık. Derleyen: Ayhan Karakaş, Kaynak Kişi: Osman Taşkaya (Âşık Feymani), 1942, İlkokul, Âşık, Azaplı/Kadirli/Osmaniye

Âşık Hüseyin, Kadirli ve Çukurova'da çok sevilir, Kadirli yöresindeki bütün düğün ve sohbetlerde bulunur, sazlı sözlü âşık sohbetleri yapar. Kadirli'nin Kızılömerli köyünden olan Âşık Abdullah'ı çirak olarak yetiştirir. Beraber sohbetlerde çalıp söylerler. Âşık Hüseyin Çukurova'da âşıklık yaparak geçimini sağlar. Bir gün bir köylü sohbetinde Âşık Hüseyin'in Karacaoğlan kadar güçlü bir âşık olduğunu söylerler. Orada bulunanlardan bazıları buna itiraz ederler. Âşık Hüseyin'i adam salıp çağırırlar. Bir ihtiyara Karacaoğlan'ın bir türküsünü söylemesini, Âşık Hüseyin'in de cevap vermesini isterler:

İhtiyar

Baharın geldiğin nerden bileyim
Gül dikende biter bülbül daldadır
Eyyub'un teninden iki kurt kaldı
Biri ipek sarar biri baldadır

Âşık Hüseyin

Yine bahar geldi ne güzel hava
Cennete benzedi şu Çukurova
Eyyub'un teninden dertlere deva
En makbülü sülük, o da göldedir

İhtiyar

Ali din uğruna sancağın açtı
Dini bütünleri ayırdı seçti
Dünyadan yetmiş bin peygamber geçti
Muhammed Medine, Mehdi yoldadır

Âşık Hüseyin

Ali kırdı dine gelmez kâfiri
İsa'yla bir doğar Mehdi ahiri
Kuluncunda var nübüvvet mühürü
İki cihan serveri ol kuldadır

İhtiyar

Seyit gazi yolun diktiler nişan
Deli gönlüm oldu şimdi perişan
Tanrı kelamını her dem konuşan
İdris cennettedir, Musa Tur'dadır

Âşık Hüseyin

Battal ile yeni erkân kuruldu
İdris de cennette diri görüldü
Musa'ya her kuvvet âsâ verildi
Ejderhası gökte, başı yerededir

İhtiyar

Karacaoğlan der kul hakkı yeme
Kıla gör namazın kazaya koma
Şu yalan dünyada hiç sağım deme
Tenin teneşirde, sinin saldadır

Âşık Hüseyin

Hüseyin der Allah her şeyi görür
Ecel ökçemizden tepeler yürür
Emrini tutana mükâfât verir
Tutmayanın işi müşkül haldadır

Âşık Hüseyin'in de bir vergili, yani bâdeli âşık olduğuna kanaat getirirler.

Derleyen: Ayhan Karakaş, Kaynak Kişi: Osman Taşkaya (Âşık Feymani),
1942, İlkokul, Âşık, Azaplı/Kadirli/Osmaniye

Kaynaklar:

- Ana Britannica (1987), Ağıt Maddesi, C.1, Ana Yayıncılık, İstanbul.
- ARTUN, Erman (1996), Günümüzde Adana Âşıklık geleneği ve Âşık Feymani, Hakan Ofset, Adana.
- BORATAV, Pertev Naili (1982), Folklor ve Edebiyat I-II, Adam Yayınları, İstanbul.
- DAVUTLUOĞLU, İbrahim (1982, "Aptaloğlu Âşık Hüseyin'in Hayatı ve Şiirleri" Erciyes Dergisi, yıl:5, sayı:56
- ERKOÇAK, Mehmet (1982) "Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları (Âşık Hüseyin) yıl:5, sayı: 56
- GÖRKEM, İsmail (2001), Türk Edebiyatında Ağıtlar, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KARABURÇ, Mehmet (2007) Osmaniye Merkez İlçesinde Âşıklık Geleneği" OFAD Yayını Osmaniye
- KAYA, Doğan (1999), Anonim Türk Halk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara.
- (2001), "Türkülerin Derlenmesinde Kayda geçirilmesinde ve İcra Edilmelerinde Yapılan Yanlışlıklar" Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri, 2001, s.411-432.
- KUDRET, Cevdet (1980), Örneklerle Edebiyat Bilgileri, İnkılap ve Aka Basım, İstanbul.
- ŞENEL Süleyman (1988), Türk Edebiyatında Ağıt, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.1, TDV Yayınları, İstanbul.
- ULUDAĞ, Süleyman (1988), Ağıt Maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.1, TDV Yayınları, İstanbul.